

OSMANLI DÖNEMİNDE PİYANO ÇALGISININ KÜLTÜREL VE SOSYAL ROLÜ

THE CULTURAL AND SOCIAL ROLE OF THE PIANO IN THE OTTOMAN PERIOD

Dr. Öğr. Üyesi Feride Deniz Özdamar

Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Müzik ve Güzel Sanatlar Eğitim Fakültesi,
Müzik Eğitimi Bölümü
denizozdamar@mgu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-9931-3135

MAKALE GELİŞ TARİHİ: 26 Mayıs 2025 - YAYIMA KABUL TARİHİ: 25 Haziran 2025

Öz

Bu çalışmada, Osmanlı döneminde piyano çalgısının toplum üzerindeki kültürel ve sosyal etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda; Osmanlı hanedanının piyano ile nasıl tanıştığı, hangi hanedan üyelerinin bu enstrümanı çaldığı ve ilgi gösterdiği, o dönem yaşayan halkın piyanoya nasıl tepki verdiği, eğitim ve meslek alanlarını nasıl etkilediği ve kadınların bu dönüşümde kendilerine nasıl yer buldukları araştırılmıştır. Araştırma nitel yöntem çerçevesinde yapılandırılmış olup, tarihi araştırma modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler, konu ile ilgili yazılmış, kitap, tez, makale ve bildiri vb. yazılı kaynaklar aracılığıyla toplanmış, ulaşılan bilgiler sentezlenerek, Osmanlı döneminde piyano ile beraber yaşanan sosyal ve kültürel değişim açıklanmıştır. Araştırma sonucunda piyanonun, Batılılaşma sürecinde oldukça önemli bir sembol olduğu anlaşılmakla birlikte, sosyal bir statü simgesi ve batılılaşmanın kültürel bir sembolü olarak kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Abstract

In this research, the cultural and social impact of the piano instrument on society during the Ottoman period was examined. In this context, it has been investigated how the Ottoman dynasty was introduced to the piano, which dynasty members played and showed interest in this instrument, how the people of that period reacted to the piano, how it affected education and professions, and how women found their place in this transformation. In the study, data were collected through written sources such as books, theses, articles, and papers written on the subject, and the obtained information was synthesized, and the social and cultural changes experienced with the piano during the Ottoman period were explained. As a result of the research, it was concluded that the piano was a very important symbol in the westernization process during the Ottoman period, and that it was accepted as a symbol of social status and a cultural symbol of westernization, apart from being just an instrument in society.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti,
Osmanlı'da Batılılaşma, müzik, piyano,
Osmanlı'da piyano

Key Words: Ottoman Empire,
westernization in the Ottoman Empire,
music, piano, piano in the Ottoman Empire

GİRİŞ

Osmanlı döneminde askeri, siyasi, eğitim ve kültür gibi alanlarda yapılan reformların müzik alanında da gerçekleştiği bilinmektedir. Osmanlı Devleti'nin Avrupa ülkeleri ile olan iletişimi onların kültürel yapısını tanıma ve bu alanda yaşanacak etkileşimi kaçınılmaz hale getirmiştir. Ticaret ve siyaset alanlarında kurulan iletişim, yurtdışı gözlemleri, yabancı devletlerin hükümdarlarından gelen diplomatik hediyeler Osmanlı devletinin batılılaşma sürecinde son derece etkili olmaya başlamıştır. “Sultan II. Mahmud, saray orkestrası niteliğinde Muzika-i Hümayun’u kurarak klasik batı müziğinin daha da benimsenmesini sağlamıştı. Böylelikle orkestraların kulaklara aşına kıldığı çoksesli müzik Osmanlı toplumunun gündelik hayatına da daha kalıcı bir şekilde yerleşmiş oldu” (Karakaya, 2018, s.30).

Osmanlı Hanedanı'nın batılılaşma sürecinde, Yeniçeri Ocağının kaldırılması ve Muzika-yı Hümayün'ün kurulması Batı müziğinin Osmanlı mülkünde yerini almasına sebep olmuştur. Bu sayede Batı müziği hem haneden içerisinde hem de toplum içerisinde sesini duyurmaya ve gelişmeye başlamıştır. Bu süreçte, Osmanlı sarayına giren piyano, Sultanların, şehzadelerin ve hanedan mensupları tarafından büyük ilgi görmüş, gerek piyano enstrümanının icra edilmesi, gerekse bestecilik alanında piyanoya olan ilginin artması Osmanlı Devletinin sosyal ve kültürel dönüşümünde önemli bir rol oynamıştır. Osmanlı döneminde toplumun, piyano enstrümanına olan ilgisi, eğitim ve ticaret alanlarında da kendini göstermeye başlamış bu bağlamda, saray dışından piyano satın alınması, piyano bakım ve onarımının yapılması, piyano icrası ve beste yapılmasına yönelik dersler verilmesine başlanmıştır.

Piyano enstrümanı, Osmanlı toplumunda sadece bir müzik aleti olmanın ötesinde, statü göstergesi olarak da kendisine önemli bir yer bulmuştur. Enstrümanın ekonomik olarak en pahalı müzik aleti olmasının yanında, yapı olarak konumlandırılabilmesi için büyük bir alana ihtiyaç duyulması, derslerin alınabilmesi ve icra için zaman ayrılabilmesi gibi orta-üst sınıf ayrımlarını ortaya koyan bir sembol olarak kabul görmeye başlamıştır. “Batı müziğinin Osmanlı topraklarında kabul görmesiyle birlikte bu müziğin en mühim sazı (enstrümanı) olan piyano hem Osmanlı Sarayı'nda hem de “Osmanlı kentlisi” arasında Avrupalı görünümün ve müzikal estetiğin simgesi olarak yaygınlaşır. Bu değişim rüzgarları Osmanlı kadınına da içine alır” (Güzel, 2021, s.1).

Osmanlı hanedanı mensupları ve varlıklı ailelerin kadınları piyano eğitimi almış, hatta bazıları yeteneklerini değerlendirerek icracı ve besteci olarak da kendilerini tanıtmışlardır. Osmanlı kadınının batılılaşma alanındaki bu hareketi, toplum içerisindeki kadınların sosyal hayata katılımını daha aktif hale getirerek müzik aracılığıyla kendilerini ifade etmelerini sağlamıştır.

Araştırmanın Önemi

Osmanlı toplumunda Batılılaşma hareketiyle beraber kendini göstermeye başlayan piyano enstrümanı, sosyal ve kültürel olarak önemli semboller arasına girmiştir. Bu çalışma, Osmanlı döneminde hanedan üyelerinin ve toplumun piyano enstrümanına nasıl tepkiler verdikleri bu bağlamda, sınıfsal ayrışma ve statü olarak yenilenme sürecine neler kattığı ayrıca, eğitimde ve kadının kültürel olarak sosyal alandaki dönüşümünün de ortaya konulması amacıyla önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Problemi

Bu araştırmanın amacı; Osmanlı döneminde piyanonun hem hanedan üyeleri üzerindeki etkisini hem de Osmanlı toplumunu sosyal ve kültürel olarak nasıl dönüştürdüğünü tarihsel olaylar çerçevesinde değerlendirmektir. Buradan hareketle araştırmanın problem cümlesi; “Osmanlı döneminde piyano çalgısının kültürel ve sosyal rolü nasıldır?” biçiminde oluşturulmuştur.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel yönetime dayalı olarak planlanmıştır. Araştırma modeli olarak tarihi araştırma modeli kullanılmıştır. “Tarihi (historical) araştırmalar, geçmişten günümüze kadar geçen zaman içinde yaşanmış olay ve olguların araştırılması, ortaya çıkarılması ve açıklanması için kullanılan bir modeldir” (Filiz, 2023, s.3).

Veri Toplama ve Analizi

Araştırmanın verileri Osmanlı dönemi ile ilgili olarak yazılmış ve içeriğinde piyano çalgısı ile ilgili bilgiler içeren, kitap, tez, makale ve dergiler oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri belge tarama yöntemiyle toplanmıştır. “Belge tarama, var olan kayıt ve belgeleri toplama tekniğidir” (Karasar, 2024, s.229).

Piyano Çalgısının Tarihsel Gelişimi ve Osmanlı Dönemindeki Kullanımı

Timpanon, psalterion, klavikord, klavsen ve çembalo gibi çalgıların ses ve yapı bakımından sınırlılıklarına çözüm olmaya başlayan piyano, 18. yüzyılın ortalarında gelişmeye başlamıştır. Piyano, zaman içerisinde teknik ve müzikal ifadeye daha duyarlı bir klavyeli çalgı gereksinimine cevap olarak, klasik müzikte devrim niteliğinde bir enstrüman olarak yerini almıştır. 1711 yılında İtalya'nın Floransa şehrinde, Bartolomeo Cristofori tarafından icat edilen piyano enstrümanına,

“Pianoforte” (hafif ve kuvvetli) ismi verilmiştir. Bunun sebebi, enstrümanın hem kuvvetli hem de hafif çalınabilir olmasıdır. Mekanizmasında bulunan meşin kaplı çekiçlerin tellere vurmasıyla ses elde edilen piyano, 52 tanesi beyaz 36 tanesi siyah olmak üzere toplamada 88 tuşa sahiptir. “Piyanonun icadı, adım adım gelişmesi ve kendinden önceki diğer çalgılardan belirgin biçimde farklı oluşu sayesinde, bestecilerin ufku, oldukça genişlemiş, birçok yeni tarzda eserler bestelenmesine sebep olmuştur” (Güven, 2010, s.35). Batı müziğinin en önemli enstrümanı olan piyano, yapısı, ses aralığı ve çok sesli bir çalgı olması sebebiyle bestekarlar tarafından en çok kullanılan enstrüman olmuştur (Güzel, 2020, s.7).

Avrupa’da gelişim sürecini takiben piyano çalgısının, Osmanlı topraklarına nasıl girdiği sorusu önem kazanmaktadır. Aslında piyanonun, hem Avrupa’da kabul görmesi hem de Osmanlının modernleşme hareketiyle Batı müziğine olan ilgisinin artması bu çalgının topraklarımıza girişini de beraberinde getirmiştir. “Osmanlı Devleti’nin çoksesli müzik ile tanışması, 1543 yılında Fransa Kralı I. François’ in Kanuni Sultan Süleyman’ a diplomatik bir hediye olarak sunduğu orkestra ile gerçekleşmiştir. Orkestra çeşitli yerlerde konserler verir. Kanuni Sultan Süleyman klasik Batı müziğini sevmesine rağmen bu orkestrayı reddederek müzisyenleri Fransa’ya geri gönderir. Bunun sebebi olarak; bu müziğin insan ruhunu sakinleştirdiği ve Türk ordusunun savaş hırsını ve disiplinini olumsuz yönde etki edeceğini düşünmüş olması gösterilmektedir” (Karakaya, 2018, s.28). Kanuni Sultan Süleyman’ın orkestrayı reddetmesi klasik Batı müziğinin Osmanlı topraklarına girişini biraz olsun geciktirmiştir. Ancak, 16. yüzyılın sonlarına doğru hem Avrupa’ dan gelen diplomatik hediyelerin içerisinde müzik aletlerinin olması hem de devam eden kültürel etkileşim Osmanlı’ nın klasik Batı müziğine olan ilgisi bu süreci devam ettirmiştir.

“1599 yılında Thomas Dallam adlı bir İngiliz org yapımcısının, Kraliçe I. Elizabeth’in emri ile inşa etmiş olduğu ve kendi kendine de çalınabilen mekanik müzik kutusu gibi orga benzer bir çalgı gelir. Dallam bu orgu bizzat İstanbul’a getirip Topkapı Sarayı’nda monte etmiştir. Thomas Dallam, kendisini dinlemeye gelen saray halkınca epey beğeni toplamış ve bir kese altınla ödüllendirilmiştir. Böylelikle I. Elizabeth, tabiri caizse kendi elleriyle Sultan III. Mehmed’e konser vermiştir” (Karakaya, 2018, s.29). Gerçekleşen bu olay, icracının Sultan’a sırtını dönerek çalmasından dolayı saray protokollerine ters düşmüştür bundan dolayı, getirilen bu çalgı daha sonra sadece padişahın önünde çalınabilmektedir.

“1786’dan itibaren piyano çalgısı Osmanlı’da da görülmeye başlamıştır. Öyle ki İstanbul’da 1786’da üç ay kadar ikamet eden Lady Elizabeth Craven’in isteği üzerine, kendisine bir kuyruklu piyano ve bir arp tahsis edilmiştir” (Karakaya, 2018, s.30). Osmanlı Devleti 1826 yılından itibaren Batı müziğini devletçe

benimsemeye başlamış, saray ve ordudan başlayarak köklü değişiklikler yapmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda batılılaşma hareketleri içerisinde, müziğe olan ilginin ilk ciddi belirtileri Uçan (2005)'te şu ifadelerle yer verilerek belirtilmiştir;

“Osmanlı Türkiye’sinin çok sesli Batı (Avrupa) müziği ile ilk ciddi ilişkisi, ilk resmi tanışması, eldeki bilgilere göre orta evrede, 16. Yüzyılda Fransa Kralının Kanuni Sultan Süleyman’a seçkin bir çalgı topluluğu göndermesiyle başladı (1543). Bu çalgı takımından Türk müziğinde kalan (tek) iz, “Frenk (Avrupalı) işi” 3/4'lük ölçüden esinli “Frenk-çin usulü” oldu. Daha sonra İngiltere Kraliçesi Sultan II. Mehmed’e bir org armağan etti (1599). 17. Yüzyılda Avrupa “nota yazısı” Ali Ufki tarafından Türk müziğine uyarlanıp ünlü Mecmua-i Saz-ü Söz’ de kullanıldı (1650). 18. Yüzyılın ortalarına doğru Batı kemanı ilk kez saray faslında kullanılıp benimsendi (1740’lı yıllar). Bu arada bazı geleneksel Türk sanat müziği bestecileri de bu tür kemanı öğrenip çaldılar. Sultan III. Selim 1794’te Avrupa örneğine uygun olarak kurduğu bir askeri birliğin önüne yine Avrupa örneğine uygun bir “boru-trampet takımı” oluşturup koydurdu. Ayrıca 17. Yüzyıldan itibaren nice Avrupa çalgısı ve çalgıcısı Osmanlı kentlerinde sanatlarını tanıttı. Bunların yanı sıra ülke içinde ve dışında Batı Avrupalılarca düzenlenen müzikli ve danslı toplantılara konuk olarak katılan Türkler çoksesli çoksesli Batı müziği örneklerini ve çalgılarını duyup-görüp dinleme ve tanıma olanağı buluyorlardı” (Uçan, 2005, s.50).

Osmanlı’nın batılılaşma süreci bağlamında yapılan araştırmalar, özellikle iki padişahın müziğe büyük önem atfettiğini ortaya koymuştur; Alpagut (2020) Osmanlı Hanedanı’nın Batı müziğine olan yoğun ilgisinin 19. yüzyılın başlarında Sultan III. Selim’in gayretiyle daha da güçlenmiş ve ardından II. Mahmud’un Batı müziğini kurumsallaştırma girişimleri olduğunu ifade etmiştir (Alpagut, 2020, s.9). Filiz (2023)’ e göre III. Selim ve diğer reformları meşhur olan II. Mahmud’un Osmanlı Devleti’nde müziğe çok önem verdiklerini, özellikle Türk Müziği’nin büyük hamisi olan II. Mahmud’un batı müziğini Osman-ı’ya getiren ve benimseten bestekâr ve hükümdar olduğunu ifade etmiştir (Filiz, 2023, s.6). II. Mahmud devrinde yaşanan girişimler sonucunda Batı müziğinin Osmanlı sarayında tam anlamıyla yerini alması Muzika-i Hümayyun’un kurulması ile gerçekleştiği bilinmektedir.

“Osmanlı İmparatorluğu’nda uzun yıllar boyunca Avrupa’ dan gelen bazı müzisyenler, özellikle saray şenlikleri ve konak eğlenceleri vasıtasıyla çok sesli müziğin ilk örneklerini sundular. Bu ilk tanışma genellikle bale, opera vs. gibi gösteri ya da sahne sanatları aracılığıyla gelişti. Ancak çoksesli Batı müziği alanında asıl gelişmeler, 1826 yılında II. Mahmud’un yeniçeri ocağıyla beraber onun bir parçası olan Mehterhane’yi de kaldırıp, yerine ilk Batı müziği öğretim

kurumu olan Muzıkayı Hümayun'u kurmasından sonra başlar" (Koçak, 2007, s.1).

III. Selim devrinde atılmış olan adımlar II. Mahmud zamanında tekrar gündeme gelerek bu girişimlerin sonuçları kendini göstermeye başlamıştır. Vakay-ı Hayriye (Hayırlı Olay) olarak adlandırılan Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması toplumun her alanında yaşanacak reform hareketinin bir başlangıcı olmuştur.

Tarihi müzik ocağı, Mehterhane'nin yerine kurulan Muzika-yı Hümayun ile yeni müzik anlayışının temelleri atılmış, eğitim ve repertuvar buna göre tekrar oluşturulmuştur. "Saltanat Muzıkları Baş Ustakarı" unvanının sahibi 17 Eylül 1828 yılı itibarıyla Napolyon savaşlarına katılmış olan İtalyan flüt eğitimci Donizetti Paşa kurumun başına getirilmiş 1856 senesinde vefatına değin görev yapmıştır (Güzel, 2021, s.252).

"Bu kurumun bandosu, orkestrası ve bunların öğretim elemanları ile oluşmasını 1828'de padişahın çağrılısı olarak İtalya'dan İstanbul'a gelip son yirmi sekiz yılını burada geçiren Donizetti Paşa (1788- 1856) sağladı. Türkiye'de çoksesli müziğin Donizetti Paşa (Giuseppe Donizetti)'yla, çoksesli Türk Müziğinin de onun (1829'da) bestelediği "Mahmudiye Marşı" yla başladığı kabul edilmektedir" (Uçan, 2005, s.51).

"Muzika-yı Hümayun baş ustaları olarak atanmış olan Donizetti Paşa mevcut olan enstrümanların yetersizliğinden ötürü yeni çalgıların Avrupa'dan getirilmesi için istekte bulunur. Konuyla ilgili 1832 tarihli arıza şöyledir; "Atufetlu Müşir Paşa marifetleri ve Muzika-i Humayun Ustakarı Donizetti vesatetiyle bundan bir sene akdem aşağıya ısmarlanmış olan muzika sazları bu defa vürudetmiş ve icap eden behası 24,700 kuruşa baliğ olmuş olmakla(...)"" (Güzel, 2021, s.253).

Osmanlıda askeri, bilim ve teknik gibi alanlarda yapılan reformlardan sonra, müzik ile ilgili de son derece önemli gelişmeler olduğu anlaşılmıştır. Artık batılılaşma hareketi kendini göstermeye başlamış, bu bağlamda müzik anlayışı da yenilenme sürecine girdiği görülmektedir.

Sultan II. Mahmud devrinden başlayan şehzade eğitimindeki değişim, başta Osmanlı şehzadelerini ve diğer aile üyelerinin daha özgür ve sosyal yönlerini geliştirmeleri açısından da daha nitelikli bir planlamaya doğru dönüşmüştür. II. Mahmud devriyle birlikte kurumsal olarak Osmanlı devletinde ve sarayda kendine yer bulan Batı müziği, şehzadelerin bu değişen eğitim yaşantılarıyla beraber, Askeri musiki dışında onların eğitim yaşantılarının bir parçası haline gelmiştir (Güzel, 2020, s.20). Batı müziği artık Osmanlı sarayında yerini almış, sarayda bu müziği öğrenen, icra eden ve besteler yapan üretken bir

çevre ortaya çıktığı anlaşılmıştır. Ulaşılan kaynaklardan Sultan Abdülaziz’ in ailesi hariç, hanedan üyelerinin önemli bir kısmının Batı müziğiyle ilgilendiği görülmektedir.

“Sultan Abdülmecid ile birlikte hanedan üyelerinin eğitiminde Batı müziği ve piyano yerini almıştır. Tablo I’de Sultan III. Selim’ den itibaren bazı hanedan üyelerinin Alaturka (A) ve Batı (B) müzik tercihleri belirtilmiştir (Alpagut, 2020, s.10-11).

Hanedan Üyesi	Doğum	Ölüm	A	B	Öğrenilen Çalgılar
Abdülmecid	1829	1861	√		Piyano
M. Burhaneddin Ef.	1849	1876	√		Flüt
İbrahim Tefrik Ef.	1874	1931	√		Piyano
Kadriye Sultan	1895	1933	√		Piyano
Refia Sultan	1842	1880	√		Piyano
Fatma Sultan	1840	1884	√		
(Naciye Sultan)	1896	1957	√		Piyano
Abdülaziz	1830	1876	√	√	Piyano, nev, lavta
Nazime Sultan	1866	1947		√	
Mehmed Seyfeddin Ef.	1874	1927	√		Kanun
Mehmed Abdülaziz	1901	1977	√		Tanbur
Fatma Gevheri Sultan	1904	1980	√		Kemençe, tanbur, lavta
Mahmud Şevket Ef.	1903	1973	√		
Mahmud Şevket Ef.	1872	1899	√		
Mehmed Cemaleddin Ef.	1890	1946	√		Ud, lavta
V. Murad	1840	1904		√	Piyano, keman
M. Selahaddin Ef.	1861	1895		√	Piyano, keman
Ahmed Nihad Ef.	1883	1954		√	Piyano
Behiye Sultan	1881	1948		√	Piyano
Celile Sultan	1882	1899		√	Piyano
Adile Sultan	1887	1973		√	Piyano
Rukiye Sultan	1885	1971		√	Piyano
Atiye Sultan	1891	1978		√	Piyano
Osman Fuad Ef.	1895	1973		√	Keman, banço, flüt
Hatice Sultan	1870	1938		√	Piyano
Fehime Sultan	1875	1929		√	Piyano
II. Abdülhamid	1842	1918		√	Piyano
Mehmed Selim Ef.	1870	1937		√	Piyano
Zekiye Sultan	1872	1950		√	Piyano
Fatma Naime Sultan	1876	1945		√	Piyano
Abdülkadir Ef.	1878	1944		√	Piyano, keman
Ahmed Nuri Ef.	1878	1945		√	Piyano
Naile Sultan	1884	1957	√	√	Piyano
M. Burhaneddin Ef.	1885	1949		√	Piyano
Şadiye Sultan	1886	1977	√	√	Piyano, arp, tanbur, ud
Hamidye Ayşe Sultan	1887	1960		√	Piyano
Refia Sultan	1891	1938		√	Piyano
Abdurrahim Hayri Ef.	1894	1952		√	Piyano
Ahmed Nureddin Ef.	1901	1944		√	Piyano
Mehmet Abid Ef.	1905	1973		√	Piyano
V. Mehmed (Reşad)	1844	1918	√	√	Piyano
Ziyaeddin Ef.	1973	1938	√		Kanun
VI. Mehmed (Vahideddin)	1861	1926	√	√	Piyano, kanun
Rukiye Sabiha Sultan	1864	1971		√	Piyano
Fatma Ulviye Sultan	1892	1967		√	Piyano
Abdülmecid (Halife)	1868	1944		√	Piyano

Görsel 1. Hanedan Üyelerinin Müziğe Olan İlgileri. (Alpagut, 2020, s.10-11).

Bu yenileşme hareketi, Sultan Abdülmecid'in (1839-1861) hükümdarlığı döneminde sürmüştür. Piyano çalan ilk padişah olan Abdülmecid müzik eğitimi kurumları, orkestralar kurmuş, konser salonları açarak önemli Avrupalı müzisyenleri davet ederek konserler verilmesine imkan sağlamıştır. Abdülmecid' in bu yeni müziğin yaygınlaşması bağlamında destek verdiğini ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Kayalı, 2013, s.95). Osmanlı'da III. Selim, II. Mahmut ve I. Abdülmecid'in Batı musikisini korumuş, bu müziğin eğitimini alarak bu alanın genişlemesinde önemli bir rol almıştır (Tonger, 2013, s.53). Piyanonun ilk kez Abdülmecid döneminde saraya girdiğini ayrıca 1846 ve 8 Haziran 1847' de F. Liszt 'in kendisine konser verdiğini ve Cumhuriyet dönemine Türkiye'de piyano eğitiminin kadar Macar ekolünün etkisinde gelişmiştir (Güzel, 2020, s.21). Ek olarak, sarayda Donizetti paşayı görerek büyüyen Sultan Abdülmecid' in padişahlığı döneminde bütün haremlerinde piyano olduğu, Osmanlı sarayında şehzadeler, hanım sultanlar ve saray halkından önemli bir çoğunluğun piyanoyu icra edebilecek seviyede eğitim aldıkları bilinmektedir.

“Bu kültürel dönüşüm Sultan Abdülmecid dönemini Batı müziğinin en parlak dönemi haline getirmiştir. İmparatorluğun çöküşüne kadar ön plana çıkacak olan piyano müziği hem Türk hem de Avrupa'dan gelen müzisyenlerin etkisiyle gelişimini devam ettirecektir. Piyanonun sultanın mülkündeki serüveni ve gelişmesi dönemin sultanlarının bu konuda izledikleri kültürel politikaların bir sonucu olduğu açıktır. Politikanın dışında kendileri de piyano besteleri üreterek ve icra ederek bu kültürün gelişmesinde bizzat öncü ve örnek oldukları görülmektedir” (Güzel, 2020, s.254).

Yenilenme hareketlerinin öncüsü olan Osmanlı sarayında artık Batı müziği ve piyano enstrümanı ağırlığını göstermiş, böylelikle bir reform aracı olarak görülerek, Avrupalının Osmanlı İmparatorluğu'nda kendini ifade edebileceği sosyal ve kültürel bir sembol olarak yerini aldığı görülmüştür.

Batı müziği anlamında müzik ve piyano dersleri alarak yetişmiş olan Sultan Abdülmecid operalara büyük ilgi göstermiş, sık sık operaya gittiği gibi, tiyatrodan da maddi ve manevi desteğini esirgememiştir (Lostar, 2025,s.20). Piyanonun saray dışından insanların satın alabilmesine olanak sağlayan dönem de Sultan Abdülmecid dönemi olmuştur (Tonger, 2013, s.53). Sultan kadar zevceleri ve çocukları da piyanoya ilgi göstermiştir. “Abdülmecit'in, çocukları V. Murat ile II. Abdülhamit'in müzik dersleri almalarına ve piyano eğitimlerine önem verdiği belirtilmektedir. Müzik öğretmenleri Guatelli Paşa ve Lombardi ile çalışmalarına devam eden Murat'ın, çok iyi piyano çalmasının yanı sıra, Çırağan'da geçirdiği yıllarda kızları Fehime Sultan ve Hatice Sultan'ın da iyi birer piyano yorumcuları olmalarını sağladığı bilgisi de verilmektedir” (Tonger, 2013, s.53).

“Osmanlı İmparatorluğu’nun son halifesi II. Abdülmecid hem Batı müziği hem Alaturka müzik ile ilgilenmiştir. Piyano eğitimi alan halife, hanedan mensupları arasında önemli bestelere imza atmış ve eserleri arasında piyano konçertosu, piyano sonatı, mazurka ve prelütlere yer verilmiştir. Günümüzde Dolmabahçe Sarayı’nda oluşturulan listeye göre, toplam eser sayısı 400’ ün üzerindedir. Eserlerin çoğu müzik notasıdır. Bunların dışında viyolonsel, piyano ve keman için metotlar dikkat çeker. Notaların neredeyse tamamı çoksesli Batı müziği eserlerine aittir. Bu eserler Mendelssohn, Beethoven, Dvorak, Schubert, Bach, Haydn, Paganini, Schumann, Chopin, Rubinstein gibi çok sayıda besteciye içeren geniş bir repertuvardır” (Alpagut, 2020, s.12).

Güzel (2021), çalışmasında, yaşanan bu kültürel dönüşüm sultan Abdülmecid dönemini batı müziğinin en parlak dönemi haline getirerek, İmparatorluğun çöküşüne kadar ön plana çıkacak olan piyano müziği Avrupa’dan gelen müzisyenlerin etkisiyle de gelişimini devam ettireceğini ifade etmiştir (Güzel, 2021, s. 254).

Osmanlı Toplumunda Sınıfsal Ayrışma ve Statü Simgesi Olarak Piyano

Toplum içerisinde her bireyin kimliğini ortaya koyan “statü” kelimesi; kişinin ayırt edici özellikleri hakkında bize bilgiler vermiştir. “Bryan S. Turner’ın da işaret ettiği üzere statüye ilişkin literatürde iki ayrım bulunmaktadır: birincisi yaş, cinsiyet, ırk vs. gibi üzerinde çok az denetim sahibi olunan verilmiş statü ile eğitim vs gibi yollarla edinilen kazanılmış statü” (Karakaya, 2018, s.5-6).

Toplumsal hayatta güçlü bir belirleyici olan kişinin statüsü, ülkelerin de kimliklerini belirlemektedir bu bağlamda, sosyal prestijin de iktisadi ve siyasi olarak tanımlayıcı bir göstergesi olmuştur. Hem sosyal hem de kültürel bir statü göstergesi olan piyano, Osmanlı’daki yerini batılılaşma süreciyle başlatmıştır.

1800’lü yılların son döneminde Osmanlı’ya ve buna bağlı olarak Türk müzik eğitimine girişi güçlü değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Devletler arası iletişim ticaret ve siyaset başlıkları altında ilerlerken, ülkelerin birbirlerinden kültürel anlamda etkilenmemeleri imkansız bir hal almıştır. Osmanlı Devleti’nin temelleri atıldığından itibaren Batılı ülkeler ile iletişimi kuvvetli olmuştur. Bu iletişim ülkelere yapılan ziyaretler, diplomatik hediyeler ile ilerlemiştir. Diplomatik hediyelerden biri olan piyano enstrümanının Osmanlı’da yerini alması ve süreçte hanedan üyelerinin piyanoya ilgilenmesi Osmanlı toplumunun da ilgisini çekmiştir. Öyle ki piyanoların satın alınması, bakımları ve piyano eğitiminin alınması piyanoya verilen önemi ortaya koymuştur. Osmanlı toplumunda piyano, özellikle batılılaşma sürecinde yalnızca bir enstrüman olmanın ötesine geçerek bir statü göstergesi olmuştur. Öyle ki, piyanoyu kültürel bir sermaye olarak yaşam alanlarında bulunduran hanelerin

sayısı oldukça fazlalaşmış, piyano enstrümanının evlerde bulunması, o hanelerin kültürel yapısının zengin olduğunu ortaya koyduğunu göstermiştir. Ek olarak, üst sınıf ailelerin yaşam alanlarında piyano enstrümanının olması, bireylerin toplum statülerini yansıtan bir sembol haline gelerek sınıfsal ayrışmayı görünür kılmıştır.

Osmanlı Döneminde Eğitim Aracı olarak Piyano

“Osmanlı’ da müzik eğitimi, 1800’lü yılların başlarında İstanbul’ da resmi eğitim kurumlarında, özel okullarda ve özel dersler aracılığıyla sağlanıyordu. Müzik eğitimi 19. yüzyıl sonlarına doğru devletin eğitim kurumlarının müfredatına da dahil edilmiştir. Özellikle kız okullarında piyano öğretmenlerinin varlığı dikkat çekmiştir. Yabancıların ve gayrimüslimlerin okullarında da müzik derslerine yer verilirdi. Bunun dışında Paul Lange’nin müzik okulu ve sonrasında devletin kurduğu Darülbeydi ve Darilelhan okulları müzik eğitimi açısından önem teşkil ederdi” (Alpagut, 2020, s. 37).

“Piyanonun özellikle saray çevresindeki konaklardan başlamak üzere ve yine özellikle gayrimüslim ve aynı zamanda Osmanlı uyrukluların evlerinde özel dersler aracılığı ile yaygınlık kazanmıştır. Bununla birlikte Osmanlıdaki valide sultanların farklı değerlerle yetişmiş olmalarının etkisiyle sarayda özellikle sultanlar ve şehzadelere yönelik piyano eğitimi verilmiştir”(Kayalı, 2013, s.14-15).

Piyano eğitimi alan hanedan mensuplarının çalma becerisine sahip olması, beste yapabilmeleri ve çocuklarına da piyano dersleri aldirmaları toplum içerisinde hayranlıkla karşılanmıştır. Ayrıca, piyano eğitimi, özellikle kız çocukları için modern bakış açısını benimsemiş okullarda sunulan bir özellik olmuştur.

“Piyano, salt bir eğitim aracı olarak kullanılmasının ötesinde bireylere emsalleri arasında daha seçkin bir statü kazandırma vasıtası olarak görülmektedir. Bireyin muhatap üzerinde görgü, bilgi ve donanım bakımından daha baskın olduğunu ortaya koymak amacıyla kullanılan bir unsur olduğu da söylenebilir” (Alumur, 2022, s.17).

İstanbul’daki Batı müziği öğretmenlerine ilişkin bilgilere ulaşıldığında 1868-1921 yılları arasında piyano eğitimi veren öğretmenlerin sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir;

Uzmanlık Alanı	1868-69	1881	1885	1891	1896-97	1900	1903	1909	1913	1921	Toplam
Piyano	13	28	24	32	37	30	34	35	28	19	280

Görsel 2. Şark Ticaret Yıllığında Batı Müziği Öğretmenlerinin Uzmanlık Alanları (Alpagut, 2020, s.38)

Piyanonun Osmanlı İmparatorluğu'na girişi ile birlikte saray çevresinde piyano eğitimliği alanı ile ilgili nitelik kazanması zaman içerisinde gelişimini göstermiştir. Osmanlı döneminde gerek uğraşı gerek yarı mesleki düzeyde ele alınan piyano eğitiminin mesleki bir nitelikte verilmesine öncü olan Dar'ül Elhan olmuştur (Kayalı, 2013, s.37).

“Darüelhan, Osmanlı Devleti’ nin müstakil anlamda kurulmuş olan ilk müzik okuludur. Talimatname, ders programları, okul binası ve eğitim kadrosu gibi gerekli düzenlemelerin birkaç ayda tamamlanmasının ardından 1916 yılında faaliyete geçmiştir. Osmanlı İmparatorluğu, Darüelhan’ın kurulduğu yıllarda I. Dünya Savaşı’nı kaybetmek üzeredir. Bu nedenle Darüelhan’ı, Avrupa’da ki müzik okullarından ayıran en önemli özellik devletin büyük sıkıntılar içinde olduğu bir dönemde kurulmuş olmasıdır. Savaşın ağır şartlarında yeni kurulmuş bir konservatuvar olarak eğitime başlayan Darüelhan, Türk müziği eğitiminde önemli bir rol üstlenmiştir (Özden, 2020, s.126-127).

Modernleşme süreciyle birlikte ortaya çıkan batılılaşan okullara, konser salonları, kulüpler ve dernekler eklenerek, piyano enstrümanı sadece evlerde icra edilmenin dışına çıkarak halkla bir araya gelmeye başlamıştır. Böylelikle bu kamusal alanlar piyanoyu yalnızca bir ev etkinliği aracı olmaktan çıkartarak, toplumun ortak kültürel yaşamına dahil olmasına vesile olmuştur. Bu gelişmeler ile birlikte, piyano eğitimi, 19. yüzyıldan itibaren Osmanlı toplumunda eğitilmiş birey statüsü olarak kabul edilmiştir.

Osmanlı Döneminde Batılılaşmanın Kültürel Bir Sembolü Olarak Piyano

“Osmanlı devletinin müzikal anlamda batıya yönelimi batılı müzisyenler tarafında da ilgiyle takip edilmiştir. Türkkârî (Turquerie) akımının batıdaki müzikal etkisinin yanı sıra Osmanlılara ve de özellikle payitaht İstanbul’a olan merak ve doğunun mistik imajı Avrupalılar için her daim ilgi çekici olmuştur. Buna Sultanların müzisyenlere olan cömertliği de eklenince, çoğunlukla Sultan Abdülmecid devrinden başlayarak İstanbul çeşitli sanat dallarında ve özellikle müzik alanında renkli konserlerin ve temsillerin yapıldığı bir cazibe merkezi haline gelir” (Güzel, 2020, s.20-21).

Alumur (2022)’ye göre, müzikte başlayan Batılılaşma hareketiyle beraber Türk müzik kültürüne yeni enstrümanlar girmiş ve Batılılaşma sembolü olarak değerlendirilmiştir. Bu sembollerle, kültürel mirasın aktarıcısı olan edebi ürünlerde (roman, hikâye, şiir vb.), halk anlatılarında (masallar, efsaneler vb.), sinema-radyo ve ileriki dönemlerde televizyon-internet gibi kitle iletişim araçları yayınlarında karşılaşılmaktadır. Bu enstrümanlardan biri olan piyano, Batılılaşma düşüncesinin en yaygın olduğu ve devlet eliyle uygulamaların yürütüldüğü dönemlerde, yerini aldığını ifade etmiştir (Alumur, 2022, s.11-12)

Osmanlı İmparatorluğu'nda yenilikçi hareketler sadece askeri ve siyasi alanlarda etkili olmamış, kültürel açıdan da batılılaşma hareketleri kendini göstermiştir. Bu süreç içerisinde piyano, Batı kültürünün sembollerinden birisi olarak yerini alarak, sadece bir enstrüman olmanın dışına çıkarak yaşam tarzını ve kültürel bir sembol olarak temsil etmiştir.

“Pera ve Galata gibi Osmanlı devletinde XIX. Yüzyıl batılı kent modelinde örnek bölgeler olan ve gayrimüslim kitlenin yaşadığı bu muhitler, Müslüman olan bu zümreleri de kendine çekmiştir. Bölgenin önemli etkinlik mekânları; Naum tiyatrosu, Fransız Tiyatrosu, Verdi tiyatrosu çeşitli sanatçıların konserlerini ve operalarını sergilediği önemli Pera sahneleridir. Bu mekânların varlığı Tanzimat'la birlikte halka açık kültürel faaliyetlerin ne boyutlara ulaştığını gözler önüne sermesi açısından önemlidir” (Güzel, 2020,s. 42)

Kültürel bir sermaye olarak görülen piyano hem eğitim hem de ekonomik seviyenin sergilenmesinde de büyük önem taşıyordu. Ek olarak, Bir müzik enstrümanı olan piyanonun, fiziksel niteliklerinin dışında, orta-üst ve üst sınıflar için vazgeçilmez bir kültürel sermaye birikim aracı niteliklerini de taşımaktadır (Karakaya, 2018, s.25).

Fiziki yapısı gereği büyük bir oda ve eve ihtiyaç duyan piyano ekonomik anlamda da en pahalı enstrüman olmuştur. Piyanonun eğitimi için alınacak olan ders ücretleri ve çalışmak için boş vakitte gerektiği bilinmektedir. Oturuş ve pozisyon bakımından beyefendi ve hanımefendi olmayı gerektiren bu enstrümanı dinlemek için çalan kişinin mekanına ya da bu koşulları sağlayan bir ortam içerisine piyano almayı gerektirmektedir. Bu yüzden, üst sınıfların ekonomik imkan ve uygun zamanına hitap eden piyano enstrümanının statü farkı yaratması normal karşılanmıştır.

Tanzimat döneminde yeni sosyo-kültürel katmanla için “Tanzimat aydınları” ifadesinin kullanıldığını, bu sosyal zümrenin Osmanlı kültür hayatının batı eksenli dönüşümüne Osmanlı sosyal yaşamı açısından etkisinin büyük olduğunu ifade etmiştir, ayrıca bu zümrenin “Batılı” yaşam tarzının önce Osmanlı üst bürokratik sınıfında sonra ise orta sınıf halk tarafından benimsenmesine öncülük ettiği vurgulanmıştır (Güzel, 2020, s.42-43).

19. yüzyıla toplum içerisinde gittikçe yaygınlaşan piyano, meslek edinme bağlamında da piyano yapımcılığı ve akortçuluğu alanlarında da gelişmeye başladığı bilinmektedir. “İstanbul’da ise piyanonun yaygınlaşması 19. Yüzyılda Saraylar ve Pera’daki gayrimüslimler de sıkça görülür. Bu etkileşimden üst düzey bürokratlar ve Müslüman tebaalar tarafından ilgi görür. Şark yıllıkları 1868-1925 döneminde en az 80 piyano mağazası kaydeder. Bu dönemde 24 adet akordör bulunmaktadır. Aynı yılda sene başı ortalama 28 piyano

öğretmeninin görev yaptığı bilgiler arasında yer almaktadır. Artık okul müfredatlarında bu çalgı kabul edilmiş ve sıkça kullanılmıştır. İcracıların arttığı dönemde ise artık müzik mağazalarına ihtiyaç duyulmuştur. İlk müzik mağazalarının sahibi olan Coppini'nin müzik dükkanı Pera'da Dudu Sokak'ta bulunuyordu. Coppini piyano akordörü olmakla birlikte müzik tüccarlığıda yapmaktadır. İstanbul'da çok çeşit müzik mağazası gösteren Şark Yıllıkları, ilk sayımında sonra 1881'den itibaren daha düzenli yayımlamaya başlamış, 1924-1925 yılına kadar 5'er yıl arayla incelemelerde bulunmuştur. Bu sonuca göre 128 müzik mağazası bilgisine ulaşılmıştır" (Karakaya, 2018, s.39).

Osmanlı Kadını ve Piyano

Osmanlı devletinin neredeyse her alanında görülen modernleşme hareketi, kadının da görünürlüğünü arttırmıştır. Osmanlı kadını, sınırlandırılmış rollerini genişleterek, toplumsal alanda kendini göstermeye başlamıştır.

Küçümen (2018) 19.yüzyılda, Padişah II. Mahmud'un (1808-1839) reformlarıyla etkin olarak başlayan batılılaşma süreci, müzik alanında da yeni açılımlarla kendini göstermiş, sarayda görevlendirilen Avrupalı müzisyenlerin verdiği müzik eğitimi sonucunda, birçok müzisyen ve besteci yetişmiştir. Batı müziği alanında eğitim alan ve besteler üreten padişahlar, eşlerinin, kızlarının ve haremlerinin de bu alanda yetişmesine önem vermişlerdir. Batı müziği enstrümanlarının saraya girişi ve piyanonun icra anlamında kullanılması da bu döneme rastladığını, saraylı hanımların, orkestralar kurduğunu, dersler ve konserler verdiğini, besteler yaptıklarını ifade etmiştir (Küçümen, 2018, s.44).

Osmanlı döneminde, kadının toplum içerisindeki bu önemli değişimi gözle görülür bir hal almıştır. Osmanlı kadınları, hem icracı yönleri hem de eğitimci olmaları ile piyanoyu toplumun her alanına giderek tanıtmış, bu vizyonlu duruşları ile halkın her kesimine örnek olmuştur. Abdülmecid ve II. Abdülhamid zamanında kadınların piyanoyu icra etmeleri desteklenmiş ve bunun sonucunda da birçok kadın piyano çalmayı öğrenmiş ve besteler yapmıştır. Osmanlı sarayında piyano çalan kadınlara örnek olarak; Leyla Saz hanım, Dürr-i Nigar hanım ve Ayşe Sultan gösterilebilir.

Görsel 3. *Leyla Saz (Alpagut, 2020, s.34)*

Besteci ve piyanist olan Leyla Saz Hanım Osmanlı’ da batılılaşma adına önemli bir isim olmuştur ve bu bilgileri aktarmıştır;

“Sultan Efendilerin ayıracasız çok iyi müzisyenler olduklarını söylemiştim. Küçük Sultanların eğitimini, bu iş için yetiştirilmiş çok değerli müzik öğretmenleri üstlenmişti. Tanıdığım bu tür kalfalar arasında piyano öğretmeni, dünyaca ünlü besteci Gaetano Donizetti’nin kardeşi, orkestra şefi, Maestro Donizzeti’nin öğrencisi Dürrünigar gibi iyi yetişmiş kalfalar vardı” (Güzel, 2020, s.255).

Piyano ve armonyum çalmasının yanında 200’ den fazla eser bestelemiş olan batı ve doğu kültürü almış entelektüel bir kadın figürü olan Leyla Hanım, Osmanlı sarayındaki müzik faaliyetlerini kapsayan hatıralarıyla da müzik tarihi açısından önemli bir konuma sahiptir (Alpagut, 2020, s.34).

Osmanlı döneminde, piyano eğitiminin kadınların yüksek eğitime dahil edilmesi kıymetli bir hal almış, piyano çalan kadınlar toplum içerisinde statü sahibi olarak kabul edilmeye başlamıştır.

Alumur (2022) çalışmasında, Servet-i Fünun dönemindeki romanları incelemiş ve Türk romanlarında piyanonun önemli bir eğitim aracı olduğunu ifade etmiştir. Batılı tarzda yaşayan ailelerin çocuklarının iyi seviyede piyano çaldıklarını, Batı müziğine ve Batı müzik kültürüne hâkim olduklarını, bu durumun Batı ideolojisinin eğitim yoluyla aktarılmasının bir sonucu olarak karşımıza çıktığını vurgulamıştır (Alumur, 2022, s.42)

Güzel (2020)' e göre, sarayda bu dönemde iyi derecede piyano icracısı kadınlardan bahsedilmisti; Sultan Abdülmecid' in gelini Kadriye Sultan, Sultan V. Murad'ın kızı Fehime sultan hem iyi piyano icracıları hem de piyano için besteler yapmışlardır. V. Murad' in diğer kızı Hatice Sultan, Sultan Abdülmecid' in eşi Behice Sultan, II. Abdülhamid' in kızı Ayşe Sultan, Enver Paşa' ın eşi Naciye Sultan, VI. Vahdeddin' in kızları olan Sabiha Sultan ve Ulviye Sultan da çok iyi birer piyano icracısı ve bestecisi olmuşlardır (Güzel, 2020, s.41).

Osmanlı kadınının Batı müziği eğitimi alması kadının toplumsal görünürliğini arttırmıştır. İcracı ve bestecilik yönleri ile müzikal dönüşümlerini kanıtlayan Osmanlı kadını, yaşanan bu gelişmeler ile, kültürel ve sosyal yaşamında yerini genişletmeyi başarmıştır.

SONUÇ

Araştırma sonucunda Osmanlı döneminde piyano enstrümanının, Batı' yı model alma sürecinde hem kültürel hem de sosyal açıdan oldukça önemli bir sembol olduğu söylenilebilir. İncelenen araştırmalardan elde edilen verilerde, Osmanlı Sultanlarının hem kendilerinin hem de hanedan mensuplarının piyanoyu iyi bir şekilde icra ettikleri, besteler yaptıkları bu bağlamda piyano enstrümanına oldukça önem verdikleri ortaya koyulmaktadır. Kitap Osmanlı sarayına giren ilk piyanonun, İngiliz Kraliçesi Elizabeth tarafından III. Mehmet (1566-1603)'e 1599 yılında hediye edildiği ancak piyano enstrümanının Osmanlı' da 1800 yıllarında popüler olmaya başladığı incelenen araştırmalarda ortaya konmuştur (Alpagut, 2020, s. XV). Ayrıca araştırma verilerine göre, Osmanlı döneminde klasik müziğe en çok önem veren iki padişahın III. Selim ve II. Mahmud olduğu görülmüştür.

Osmanlı döneminde piyano enstrümanına, sınıfsal ayrışma ve statü simgesi olarak bakıldığında, toplum içerisinde piyanonun kültürel bir sermaye olarak hanelerde yer aldığı, eğitim ve ekonomik boyutunun yer aldığı hanenin kültürel yapısını üst seviyeye taşıdığı ifade edilebilir. Bu bağlamda, üst sınıf ailelerin evlerinde piyanonun yer alması, o bireylerin toplum içerisindeki statülerini ortaya koyarak sınıfsal ayrışmayı ortaya çıkaran önemli çıktılardan olduğu ortaya konmuştur.

Eğitim aracı olarak piyano enstrümanına baktığımızda ise, öncelikle Osmanlı döneminde müzik eğitiminin 19. yüzyılın başında özel kurum ve bireysel olarak gerçekleştirildiği, 19. yüzyılın sonlarına doğru devletin eğitim kurumlarınca destelendiği görülmüştür. Piyano derslerinin öncelikle hanedan üyelerine verildiği bununla beraber sultanlar ve şehzadelerin farklı değerler ile

yetişmiş olmasından dolayı, onlara yönelik piyano eğitimi verildiği sonucuna varılmıştır. Hanedan içerisinde hem icracılığın hem de eğitim verilmesinin toplum üzerinde önemli bir etkisi olduğu kabul edilebilir. Buradan hareketle piyano eğitimi veren öğretmenlerin sayısının artması, saray çevresinde ders verme ve bu enstrümanın eğitimini alma isteğinin artması da piyanoya olan ilgi ve hayranlığın gittikçe arttığını ortaya koymuştur. Bu ilginin sonucu olarak savaşın ağır şartlarında kurulma özelliğine sahip olan Darüelhan'ın kurulması, müzik eğitiminde önemli bir yenilenme hareketi olarak kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Batılılaşmanın kültürel bir sembolü olarak piyano enstrümanını değerlendirdiğimizde; modernleşme sürecinde, sarayın ve evlerin dışına çıkarak, okullar, konser salonları, kulüp ve dernekler gibi kamusal alanlarda da toplum içerisinde yerini aldığı sonucuna varabiliriz. İncelenen verilere bakıldığında, Osmanlı döneminde yenilikçi hareketlerin sadece askeri ve siyasi alanda olmadığı, kültürel alanda da kendini gösterdiği ortaya konmuştur. Türk müzik kültürüne giren enstrümanlar ve sanatın diğer alanlarında yaşanan gelişmeler Batılılaşma sürecinde atılan adımlar olarak kabul edilmiştir. Ek olarak, Osmanlı kadınının piyano enstrümanına olan ilgisi, toplum içerisindeki statüsünü arttırarak kültürel anlamda bir dönüşümün göstergesi olduğu sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- Alpagut, U. (Ed.). (2020). *Piyanonun Osmanlı'daki Serüveni*. (1.Baskı). Nobel Akademi Yayıncılık.
- Alumur, A. (2022). *Serveti Fünun Dönemi Türk Romanında Batılılaşmanın Sembolü Olarak Piyano (758026)*. [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü].
- Filiz, H. Ş. (2023). *Osmanlı Devleti'nde müzik kültürüne genel bir bakış*. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (1), 1-12.
- Güven, G. (2010). *Piyanonun Gelişimi ve Teknik Yönden Romantik Dönemin Sonuna Kadar İncelenmesi (280861)*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Güzel, A. (2020). *XIX. Yüzyılda Sultanın Mülkünde Piyano (642014)*. [Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Güzel, A. (2021). *XIX. yüzyılda piyano ve Osmanlı kadını*. Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 8 (1), 246-261.
- Karakaya, Ö. Y. (2018). *Bir Kültürel Sermaye Birikim Aracı Olarak Piyano (519871)*. [Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Karasar, N. (2024). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (39. Baskı)*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kayalı, B. (2013). *Piyanonun Türk Musikisi İcra ve Kuramına Etkisinin Değerlendirilmesi (358312)*. [Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Koçak, B. (2007). *Geleneksel Türk Sanat Müziğinin Piyano İle İcrasında Kullanılan Süsleme Teknikleri (211815)*. [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Küçümen, F.C. (2018). *19. yüzyıl Osmanlı sarayında batı müziği formlarında eser yazan kadın besteciler*. Uluslararası Sanat ve Estetik Dergisi, 1 (1), 44-50.
- Lostar, H. (2025). *Batılılaşma Döneminde Osmanlı Sarayında Müzik ve Kurumsal Kimliğe Etkisi (1. Baskı)*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tonger, S. K. (2013). *Piyanonun Türk Kültüründe Uyumunun, Eğitim Fakülteleri Bünyesinde İncelenmesi (349001)*. [Doktora Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Özden, E. (2020). *Osmanlı Maarifi'nde Musiki (2. Baskı)*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Uçan, A. (2005). Türk Müzik Kültürü (2. Baskı). Evrensel Müzikevi.

GÖRSEL KAYNAKLAR

Görsel 1: Alpagut, U. (Ed.). (2020). Piyanonun Osmanlı'daki Serüveni. (1.Baskı). Nobel Akademi Yayıncılık, s.10-11.

Görsel 2: Alpagut, U. (Ed.). (2020). Piyanonun Osmanlı'daki Serüveni. (1.Baskı). Nobel Akademi Yayıncılık, s.38.

Görsel 3: Alpagut, U. (Ed.). (2020). Piyanonun Osmanlı'daki Serüveni. (1.Baskı). Nobel Akademi Yayıncılık, s.10-11.